

YÖNETİMİ YENİDEN DÜŞÜNMEK: ELEKTRONİK DEVLET UYGULAMASI (Bölüm II)

Adem AYTEN*

Modernising Government: Information age government / e-government (Part Two)

Rethinking how the government services, is an important study field at last decades. The information age revolution has already brought huge changes to both manufacturing and service industries all over the world. It has driven costs, brought suppliers closer to customers and made them more responsive to their needs. Because of this changes, public needs to have new strategy to service citizen-customers. The experts improve new strategies for Information Age government. One of the improving strategies is e-government. It focuses on better services for citizens and business and more effective use of the government's information resources. Implementing it will create an environment for the transformation of government activities by the application of e-business methods throughout the public sector. The strategy challenges all public sector organisations to innovate, and it challenges the centre of government to provide the common infrastructure which is needed to achieve these goals. Electronic

* Araş. Gör., İÜ İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü

government requires a regulatory and public policy environment that is conducive to electronic commerce, protection of rights, and an enabling legal framework for the digital transformation of government operations.

Key Words: Information age, information age government, modernising government, e-government, citizen-customer

.....

@ (Elektronik)-Devlet kavramı

Toplumların teknolojik olarak gelişmeye başlamasıyla beraber ihtiyaçlarında da bir takım değişiklikler meydana gelmiştir. Bu değişikliklere farklı çözüm yollarının bulunmaya çalışılmasının imdadına yine hızla gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri yetişmiştir. Devletler de bu durumdan faydalanmaya başlamış ve kamu hizmeti elektronikleşmeye başlamıştır. Bu elektronikleşme de elektronik devlet kavramını gündeme getirmiştir. Kamu hizmetlerinin elektronikleşmeye başlamasıyla beraber, “devlet kapısı” teriminin yerini “devlet portalı” terimine bıraktığını söyleyebiliriz. (Sağsan 2001 : 91)

Elektronik devlet; kamu hizmetlerinin halka, vatandaşlara, çalışanlara ve iş ortaklarına bilgi teknolojilerini kullanarak ulaşmalarını ve bundan yararlanmalarını sağlayan organizasyondur. (TÜSİAD 2001 :134)

E-devlet, çağın gelişmelerini, olanaklarını ve sınırlarını politik, kurumsal, teknolojik olarak araştırarak;

Bilginin araştırılması, seçilmesi, analizi ve paylaşımı için geliştirilecek teknolojilerin kamu görevlilerinin karar verme

süreçlerini derinden etkilediği, bu teknolojilerin kullanımıyla birlikte halk katılımı ve açık devlet kavramlarının mümkün kılındığı,

Devlette gerçekleştirilecek ileri düzeydeki tüm bilgi teknolojileri uygulamalarının politikalar, süreçler, bilgi ve teknoloji ile bütünleştirildiği,

Şu anda devlet tarafından verilen çoğu hizmetin özel girişim ve sivil toplum kuruluşları ile diğer kuruluşlar tarafından verildiği,

Vatandaşların demokratik süreçlere katılması için yöntem ve ölçümler geliştirilen ve kendini sürekli yenileyen,

Sayısal imza, elektronik oy verme ve vergilendirme gibi çağdaş sistemlerin kullanımını mümkün kılan,

Kamu sektöründe iletişim ve kayıt yönetiminin gündelik hayatın bir parçası haline geldiği,

Sürekli gelişmeleri takip eden bilgi teknolojileri yönetiminin var olduğu,

Birbiriyle uyumlu çalışabilen güvenli sistemlerin geliştirildiği,

İnternet teknolojileri kullanarak devletin açık bilgisine ulaşımın altyapısının oluşturulduğu,

İnternet kullanımının kamu sektöründe ve halk arasında daha yaygın hale gelmesiyle yeni ve bütünlük hizmetler verebildiği,

Araştırma kaynaklarının kullanılabilir bilgi sağladığı ve uygulanabilir yöntemler geliştirebildiği, bir devlet yönetimidir. (Banger 2001 : 4-5)

Türkiye Bilişim Vakfı Projeler Koordinatörü Tuncer Üney'e göre ise elektronik devlet olarak adlandırılan kavram, kamu yönetiminin saydamlaşmasını, vatandaşın kamu kurumlarıyla, kısaca devletle olan ilişkilerini kolaylaştırmasını öne çıkarmıştır. (Üney 2001:1)

“Geleceğin devleti” olarak da tanımlanan “elektronik devlet”; temel olarak kamunun hizmet verdiği alanlarda bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması yoluyla daha şeffaf, vatandaşa daha yakın, daha ucuz ve daha iyi çalışan bir idari yapı olarak tanımlanabilir. Bu kavrama eşdeğer olarak “sanal devlet” kavramı da kullanılmaktadır. (İnce 2001: 21) Elektronik devlet kavramı, başlangıçta insanlara gerçekleştirilmesi zor bir yapı olarak görülebilir. Ancak değişik ülke uygulamaları, her şey gibi önceleri fikir düzeyinde ortaya atılan bu kavramın gerçek hayata taşınabilir olduğunu ispat etmektedir. ABD, Singapur, Kanada, Malezya, Finlandiya, Portekiz gibi ülkelerde elektronik devlet uygulamaları konusunda mesafeler kaydedilmiştir.

Elektronik Devletin Gerekçeleri

E-devlet, genel olarak ele alındığında yepyeni bir kavram olarak algılansa da, esas itibarıyla elektronik devleti yeni yapan unsurlar; kullanılan araçlar ve kavramın altında yatan özelliklerdir. Ne kadar “elektronik” de olsa devlet kavramı, ilk tanımlandığı şeklini aşağı yukarı korumaktadır. “Yeni” olan şey, elektronik devletin, geleneksel devletten farklı olarak işlevini nasıl ve hangi araçlarla yerine getirdiğidir.

E-devlet eğiliminin oluşumu belli başlı bazı nedenlere bağlanmaktadır. Bunlar:

Geleneksel usullerle çalışan (bürokratik) devlet kurumları giderek üzerlerindeki yükü taşımakta zorlanır hale gelmektedir. Görevlerin ve sunulan hizmetlerin yürütülmesi için gerekli olan

kağıda dayalı işler hem birim işlem süresini uzatmakta hem de maliyetleri ve dolayısıyla kamu cari harcamalarını artırmaktadır.

Merkezi yönetimden yerel yönetimlere yetki ve sorumluluk aktarımı, devletin bazı görevleri yürütürken özel sektörle daha yakın ilişkiye geçmesi gibi çağa uygun yaklaşımlar, kamu kurumlarının eşgüdüm, denetim ve gözetim fonksiyonlarının ön plana çıkmasına neden olmakta, bununla birlikte söz konusu sorumluluklar daha etkin iletişim araçlarının kullanımını geçerli hale getirmektedir.

Gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri, giderek ekonomik ve sosyal hayatın vazgeçilmez bir parçası olmakta, devletin bu gelişmeye ayak uydurması da bir zorunluluk haline gelmektedir. Karar alma sürecinin basitleştirilmesi ve kısaltılması ihtiyacı, modern toplumsal yaşamın bir gereği olmuştur.

Bireyler gelişen teknolojilerin de sayesinde devlete karşı daha talepkar olmaktadır. Ağ teknolojisi ve multimedya (çoklu medya) araçları, bilgiye erişim ve bilginin paylaşımı konularında sınır tanımaz hale gelmiştir. Çağdaş bireyler, kendilerine hizmet veren kurumların daha aktif, daha hızlı, daha açık, daha doğru ve daha az maliyetle çalışmalarını istemekte ve beklemektedirler.

Kamu yararı gözetilen adli ve kolluk hizmetleri, yurt savunması gibi konuların yanı sıra her alanda istatistiklerin tutulması, ihtiyaç ve sorunların belirlenmesi ve giderilmesi konularında devletin görevlerini yürütebilmesi giderek ileri teknoloji araçlarının kullanılmasını gerekli kılmaktadır. (İnce 2001 : 11-12)

Son kullanıcıların giderek öneminin artması ve vatandaşın ihtiyaç duyduğu bilgiye aracısız olarak kendisinin erişmek istemesi (End-user). (Sağsan 2001: 91)

Bu nedenleri artırmak mümkündür. Ancak bazı ilkeler vardır ki, bunlar da e-devlet oluşumuna doğrudan doğruya katkı sağlamaktadırlar. E-devletin prensipleri olarak adlandırılan bu sebepler; kullanımının kolay olmasıyla ulusal, bölgesel ve yerel idarelerle vatandaşın bağlantısının gerçekleşmesi, kamu bilgilerine herkesin evde, işyerinde, okulda ve kütüphanelerde kolayca erişebilir olması, vatandaşa ait her türlü özel işlemlerin güvenle yapılması, teknolojideki en yeni imkanların yüksek hızda ve geniş bir alanda kullanılarak sonuçlarının hızlı bir şekilde alınması, kamu, özel ve kar amacı gütmeyen sektörler arası işbirliğinin gerçekleşmesidir. (Sağsan 2001: 91)

Yukarıda belirtilen gelişmeler devletleri e-devlet oluşumuna yönlendirirken, devletler e-devlet oluşumunun toplumun ihtiyaçlarına cevap vermesi için bir takım hedefler ortaya koymuşlardır. **Bu hedefler;**

Kamuda verimliliğin artırılması; vatandaşın devletle olan her türlü işlemi elektronik ortamda gerçekleştirmesinin sağlanması (dilekçe, vergi ödeme, fatura ödeme, beyanname verme vs.)

Kamu kurumlarında üretilen halka açık bilgilerin tamamının elektronik ortama aktararak enformasyon altyapısı yolu ile tüm ülke düzeyinde ve bütün vatandaşlar için uzaktan erişilebilir hale getirilmesi.

Her kademedeki kamu personelinin ağ ve bilgisayar okur yazarı olması,

Kamu kuruluşlarında vatandaşların gereksinimlerine karşılık verebilecek içerik ve hizmeti üretebilecek personelin bulunması,

Kamu hizmetlerinin enformasyon teknolojileri ile sunulmasının önündeki yasal engellerin kaldırılması,

Bütün kamu kuruluşlarının geniş bantlı ulusal enformasyon altyapısına bağlanması,

Kamuda hizmet üretim süreçlerinin yeniden tasarlanması; farklı kamu enformasyon teknolojilerinin ve süreçlerinin birbirleri ile uyumlu hale getirilmesi; süreçlerin eşzamanlı olarak geliştirilmesi. (TUENA 1998:13)

Birinci sırada yer alan hedefin, yukarıda sayılan, gerçekleştirilebilmesi için izleyen hedeflerin de mümkün olduğunca eşzamanlı olarak hayata geçirilmesine yönelik gerekli önlemlerin göz önünde tutularak aşağıda belirtilen önerilerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

- 1) Kamu kurumlarının hizmetlerini elektronik ortamda sunabilecek şekilde donatılması,
- 2) Veri aktarma ve saklama güvenliğinin sağlanması,
- 3) Kağıt ortamdan elektronik ortama geçişin gerektirdiği anlayış değişikliğini sağlayacak eğitim etkinliklerinin artırılması; üst düzey yöneticiler dahil tüm personele eğitim verilmesi,
- 4) Elektronik ortama geçişin gerektirdiği teknik ve yasal düzenlemelerin yapılması,
- 5) Ağ teknolojilerinin halka sevdirmesi,
- 6) Kamu hizmetlerinin elektronik ortamda sunulabilmesi için hizmet sunum özelliklerinin saptanması ve buna uygun olarak finansman planlamasının yapılması,

7) Hizmet sunumunun elektronik ortamda yapılabilmesi için gerekli teknik düzenlemelerde özel sektör, kamu kuruluşları ve üniversiteler ile işbirliğinin sağlanması,

8) Kamu hizmetlerinin enformatizasyonunda eşgüdümü sağlayacak yöntem ve mekanizmaların geliştirilmesi,

9) Kamu hizmetlerinden elektronik ortamda yararlanmayı mümkün kılacak eğitim ve danışmanlık hizmeti verecek mekanizmaların/kuruluşların geliştirilmesi,

10) Kamuda bilginin belli ellerde saklı tutulma alışkanlığının kırılması,

11) Kamuda saydamlaşmayı sağlayacak önlemler alınması.
(TUENA 1998: 14)

Elektronik Devletin Özellikleri

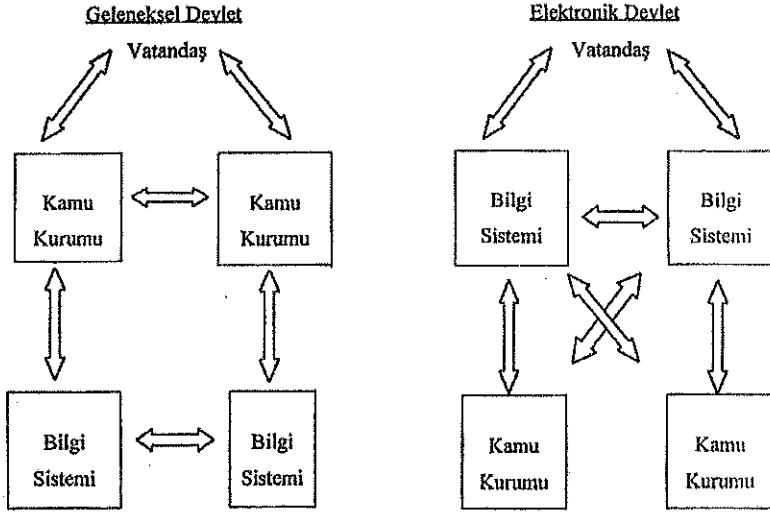
1)Elektronik Devlet Bir Bilgi Devletidir.

Kamu toplumsal yaşamda bilginin en yoğun olarak üretildiği, toplandığı, dağıtıldığı, kullanıldığı yada belirli amaçlarla gizlendiği sosyal bileşendir. Bu bilgiler arasında vatandaşların bireysel, özel bilgileri, şirketler ait bilgiler, ekonomik ve sosyal yaşama ait bilgiler olabildiği gibi diğer ülkelere ait bilgiler de bulunmaktadır.

Kamu bilgilerine erişim olanağı elektronik devletin sadece bir yüzüdür. Elektronik devlet yalnızca vatandaşların bilgiye erişme taleplerini karşılamakla kalmamaktadır. Kamu hizmetlerinin elektronik yapılar içinde görülebilmesi, vatandaşların kendileri hakkındaki bilgileri yine sorunsuz ve kolaylıkla kamunun ilgili birimlerine aktarılabilmesini de içerir.

Elektronik devlet yapısı içinde kamu bilgi otoyolu olarak ifade edilen bilgi iletişim omurgası üzerinden kamu bilgi sistemine ulaşılmakta ve bu sistemin yönlendirilmesi ile talep edilen kamu hizmetine erişilmektedir. Böylece vatandaşın (yada kamu hizmetini talep eden herhangi bir tüzel kişinin) bir kamu hizmetine ulaşması için ilgili kamu kurumuna doğrudan erişmesi gerekmekte aracı durumdaki kamu bilgi sistemi, kullanıcıyı yönlendirmekte ve gerekli kamu hizmetinin sağlanmasını temin etmektedir.

İdeal elektronik devlette, vatandaşların devletle olan bilgi alışveriş süreci geleneksel devlet yapısıyla karşılaştırılarak şematik olarak aşağıda gösterilmiştir.

2) Elektronik Devlet Teknik Bir Devlettir

Günümüzde büyük ve güçlü devlet kavramı artık başka parametrelerin varlığı ile ifade edilmektedir. Bu unsurlar, devletin bir başka yönden gelişimi ile öne çıkmıştır. Bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde ortaya çıkan bu gelişim devletin geleneksel yapısını değiştirmeye zorlamaktadır. Bütün diğer etkilerden bağımsız olarak düşünüldüğünde, bu değişim devlet yapısının daha teknoloji-yoğun hale gelmesine yol açacak bir gelişmeyi ifade etmektedir.

Kamu yönetimi açısından bakıldığında; günümüzde telefon, faks, bilgisayar vb. bilgi iletişim araçlarını kullanmadan bir ülkenin yönetilebileceğinden yada devletin üzerine düşen görevlerini yerine getirebileceğinden bahsetmek mümkün değildir. Dolayısıyla yeni devlet anlayışında teknolojinin yeri tartışılmaz derecede büyüktür.

Elektronik devletin teknik bir devlet olması, sadece teknoloji-yoğun olması ile açıklanamaz. Elektronik devlet tasarımı belirgin teknik temeller üzerine inşa edilecektir. Mali, teknolojik, yasal, psikolojik ve sosyolojik etkenler nedeniyle bu tasarımın kısa sürede gerçekleşememe olasılığı yüksektir. Merkezi ve yerel idareler de dahil olmak üzere tüm kamu yönetimini içine alan kapsamlı çalışmalar bugün bazı ülkelerle sınırlı kalmakla birlikte diğer ülkelerde ilerde bütünleşik sistemin parçalarını oluşturacak olan küçük, yerel, kurumsal çalışmalar yaygınlaşmaktadır.

Elektronik Devletin Yapılandırılmasına İlişkin Sorunlar

Elektronik devlet konusunda, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelere rağmen, kısa zamanda ve sorunsuz olarak

gerçekleştirilebilecek bir yapısal değişim beklenmemelidir. Söz konusu yapı yeni bir toplumsal kültür ve anlayışı gerektirmektedir. Sorunlardan bir kısmı kamu yönetim kademelerinden, bir kısmı kullanıcılardan, bir kısmı her ikisinden birden ve bir kısmı da teknik ve yasal altyapının kurulması ve sürdürülmesindeki zorluklardan kaynaklanmaktadır.

1) Örgütlenme modelleri

Enformasyon teknolojisini kamu hizmetinde kullanmak isteyen değişik kurumlar çakışan veya çelişen amaçlar yüzünden etkin kullanım olanağı bulamayabilirler. Özellikle dikey örgütlenme modellerinde birbirinden habersiz çalışan kurumlar, karmaşık sistem yapıları yüzünden diğer kullanıcıları engelleyebilir ve kaynak israfına yol açabilirler.

2) Kamu hizmetinde çalışan personelde bilgi ve tecrübe eksikliği

İleri teknoloji ürünü olan ekipmanların kullanımı bu konularda yoğun eğitim görmüş çalışanların varlığını gerektirmektedir. Sürekli yenilenen teknoloji ve ağırlıklı olarak kullanıcı tarafından yönlendirilen uygulamalar bu konularda yetkin olmaksızın başarılı sonuçlar vermeyecektir.

3) Enformasyon yükü

Telekomünikasyon ve enformasyon teknolojilerinin kullanılmaya başlamasıyla diğer alanlarda ortaya çıkan bilgi yükü ve fazlalığı kamu hizmetlerinde de görülecektir. Vatandaşların kendi ihtiyaçlarına cevap veren uygulamaları bulmaları ve bunlara ulaşmaları zorlaşacaktır.

4) Veritabanları erişimi

Enformasyon çağında kamu veritabanlarının hem vatandaşlar hem de diğer kamu kurumları tarafından kullanılması gündeme gelecektir. Ancak kamu hizmeti amacıyla şu ana kadar oluşturulmuş bulunan veritabanları sadece kurumların iç kullanımına yöneliktir ve kamuya açık değildir.

5) Kamu bilgilerinde gizlilik, kopyalama hakları ve koruma konularında belirsizlik

Yoğun enformasyon üretimi sonucunda bilginin mülkiyet hakkı, kopyalama hakkı ve gizliliği konularında ortak bir sonuca varılamamıştır. Özellikle farklı kamu kuruluşları arasında veya kamu kuruluşları ile enformasyon kullanıcıları özel şirketler arasındaki transferlerde bu konularda sorunlar yaşanmaktadır. Ayrıca farklı alanlarda farklı düzeylerdeki gizlilik ihtiyacı ve uygulamaları ortak bir standardın oluşmasını engellemektedir.

6) Bilgiye erişim

Enformasyon toplumunun amaçlarından en önemlisi herkesin bilgiye erişimini sağlamak ve bilgiye erişememekten kaynaklanacak eşitsizlikleri en aza indirmektir. Kamu hizmetleri konusunda bilgi sahibi olmamak eskisinden daha büyük dezavantajlar yaratacaktır.

7) Kullanıcı tepkileri

Yeni hizmete sunulacak uygulamaların kullanıcılar tarafından benimsenmesi gerekmektedir. Hem kamu görevlileri hem de vatandaşlar açısından ortaya çıkması beklenen tepkiler ve problemler aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir.

-Enformasyon teknolojisinin kullanılmaya başlamasıyla iş yapma yöntemleri, kurum organizasyonları ve vatandaşlarla olan

ilişkiler önemli ölçüde değişime uğrayacaktır. Kamu görevlilerinin uzun zamandır kullandıkları, alışmış oldukları ve kendilerini rahat hissettikleri sistemin değişmesine direnç göstermeleri beklenebilir.

-Vatandaşlar, yeni teknolojiler ile kamu hizmetlerine ulaşmakta isteksiz ve güvensiz davranabilirler. Kendilerin daha rahat hissettikleri kağıda dayalı hizmetler ve bilgi edinme süreçleri yerine manyetik kartlar veya bilgisayar ekranları ile ilişkiye zorlanmak bu teknolojilere karşı direnç yaratabilirler.

8) Maliyet

Enformasyon teknolojisinin kullanımı yüksek yatırımlar gerektirmektedir. Başlangıçta oluşan; yazılım, donanım ve eğitim maliyetleri çok yüksek olabilir. Hizmetler yaygınlaştığında servis başına maliyetler kabul edilebilir düzeylere inecektir. (TUENA 1998b : 16)

E-Devletle Birlikte Yeni Kavramların Oluşması

E-devlet kavramının gündeme gelmesiyle birlikte bazı yeni kavramlar da bilişim literatüründe yerini almıştır. Bunlardan ilki siber bürokrasi-siberokrasi kavramıdır. Siberokrasiyi anlamak için öncelikle bürokrasinin ne olduğuna bakmak gerekir. Bürokrasi, kamu ve özel sektör arasındaki geleneksel sınırları incelerken; siberokrasi, bu sınırların kaldırılmasını ve kamu ve özel sektör çıkarlarının birbirini içerisine girmesine izin verir. (Sağsan 2001 :91)

E-devletle birlikte gündeme gelen bir diğer kavram ise "**siber demokrasi-digital demokrasi**" kavramıdır. (Coldow 1999: 10) Siber demokrasi devletin yurttaşlarla karşılıklı iletişimde nihai aşama, bunun bir demokratik süreç haline gelmesi veya gelişen

bilgi toplumunda bilgiye daha iyi ulaşan insanların resmi karar alma sürecine de katılabilmesi anlamlarına gelmektedir. Siber demokrasinin gerçekleşebilmesi için öncelikle seçimlerin elektronik ortamda gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bunun içinse ülke çapında elektronikleşmeye ihtiyaç vardır. Yani aday her kişinin ve her siyasal partinin bir web sitesi bulunması lazımdır. Ayrıca kişisel bilgisayarların kullanım oranı artmalı ve internet ağı ülke çapında yaygınlaştırılmalıdır.

Türkiye'nin @-Devlet Olma Gayretleri Ve Gelinek nokta

Daha önce de belirtildiği gibi bir ülkede e-devlet kurma çalışmaları o ülkenin kamusal bilgi ağının (ulusal bilgi siteminin) kurulması ile başlatılmalıdır. Bu açıdan bakıldığında, Türkiye'de kamu bilgi otoyolunun kurulmasına ilişkin gelişmelere bakmak gerekir. Bu alandaki çalışmalara göz attığımızda ortaya şu sonuç çıkmaktadır; kamu hizmetleri düzeyinde kurumsal olarak birbirinden bağımsız web sayfalarının oluşturulduğu göze çarpmaktadır. Bu şekildeki bir yapılama e-devlet olma yolunda ortaya konana hedeflerin gerçekleştirilmesi yönünde bir engeldir. Çünkü daha önce de belirtildiği gibi ortaya konan hedeflerin gerçekleşmesi eşgüdüm ve eşzamanlılıkla olabilir. Kamu kurumlarının web sayfalarının karşılıklı etkileşimli olmaması; vatandaşların ihtiyaçları doğrultusunda değil de; genel de on-line kamu hizmeti veren kamu kurumları tanıtıcı yönde bilgiler vermesi; Türkiye'nin e-devlet oluşumunu gerçekleştirmesi yönünde atacak adımının hayli fazla olduğunu açıkça göstermektedir.

Türkiye’de kamusal bilgi altyapısının ve kamu bilgi otoyolunun kurulmasına yönelik olarak alınan kararların başında Ulaştırma Bakanlığı’na bağlı Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu’nun aldığı karar gelmektedir. Bu kararın sonuç raporu “Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı Ana Plan” (TUENA 1999) ismiyle Ekim 1999 yılında hazırlanmıştır. Raporun en önemli kısmı kamusal alanda yeni kurumsal yapılanmayla ilgili önerilerde bulunmasıdır. Bu önerileri dört ana başlık altında toplamak mümkündür; (TUENA 1999: 41-54)

- 1) Enformasyon Altyapıları ve Bilgi Toplumu Yapılanmaları
- 2) Telekomünikasyon Alanında Düzenleyici Yapılar
- 3) Kamu Yönetiminde Teknolojilerin Kullanımıyla İlgili Yapılanma
- 4) Enformatik Sanayi Politikalarıyla İlgili Yapılanmalar

Bu önerilerin içeriği e-devlet oluşumuna yönelik olmakla birlikte; kamu yönetimindeki teknolojilerin yapılandırılması doğrudan doğruya bir katkı sağlamaktadır. Bu maddenin özellikle üzerinde durduğu nokta, kamu kurumlarının enformasyon ve iletişim teknolojilerinin üst düzeyde kullanımını engelleyici bir bürokrasi ve mevzuat eksikliği hususudur. Türkiye’nin e-devlet olma gayretlerinde tespit edilen bir diğer eksiklik ise birçok kamu kurumunun elindeki mevcut bilgiyi halen daha elektronik ortama girmemiş olmasıdır.

Bütün bu işlemlerin gerçekleştirilmesi halinde bile göze çarpan bir diğer eksiklikse kamunun e-devlet hizmeti vermesini sağlayacak Türk Telekom’un kuracağı Ulusal bilgi altyapısının fiziksel omurgası üzerinden kamu birimlerinin her türlü gereksinimini sağlayacak bir kamu bilgi otoyolunun henüz kurulamamış olmasıdır. Türkiye’de

internet servis sağlayıcılarına, kurumsal ve bireysel kullanıcılara internet erişimi sağlamak amacıyla kurulan TNET yüz kırk erişim noktası ile çekirdek düğüm noktaları olan Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Antalya, Samsun ve Kayseri illeri 155 Mbps (Megabit per second) hızında diğer iller ise 34-2 Mbps arasında değişen hızlarla birbirine bağlanmıştır.” (DPT 2001: 24) Türkiye’de yapılan bir diğer kamusal e-devlet çalışması ise Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu tarafından 1997 yılında alınmış olan kararın raporudur. (<http://www.tubitak.gov.tr/btpd/btyk/kararlar.html>)

Ulusal Kamu Bilgi Ağı (Kamu-Net) projesinden ilk kez bu raporda söz edilmektedir. Kamunun enformasyon ve iletişim teknolojilerinden yararlanması gerektiğinin önemine değinilen bu rapordan sonra Başbakanlık Yönetim Bilişim Sistemi Merkezi’nin desteğiyle Mayıs 2000 yılında “Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması”na ilişkin bir takım öneriler getirilmiştir. (Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı, Yönetim Bilişim Sistemi Merkezi 2000 : 6)

Tüm bu bilgilere ek olarak çeşitli bakanlıklar tarafından yatırım programlarında yer aldığı halde proje uygulamalarına ayrılan ödeneğin bilinmediği gerçeğini de göz ardı etmeden uygulanan bazı projeler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; Gümrük Müsteşarlığının GİBSO, Hazine Müsteşarlığının Hazine Veri Sistemler Projesi, İçişleri Bakanlığı’nın Mernis (Her T.C. vatandaşına kimlik numarası verilmesi) Projesi, Emniyet Müdürlüğü’nün Bilgi İşlem Projesi’dir. (DPT 2001)

Bütün bu gelişmeler dikkate alındığı zaman, Türkiye’nin e-devlet olma gayretleri kamu birimleri alanında eksikliği hissedilen

işbirliğinin olmayışı nedeni ile arka planda kalmaktadır. Bir diğer önemli işbirliği eksikliği de kamu ile özel sektör arasında yaşanmaktadır. Halbuki, Türkiye e-devlet sayesinde bilgi ve iletişim teknolojilerini de kullanarak özel sektörün rekabet gücünü arttırabilir ve bu sayede kamu gelirlerini de arttırabilir.

Dünyada bilgi teknolojisini yoğun kullanan gelişmiş ülkeler olmasına rağmen; Türkiye’de kamunun hizmet verdiği kesimi, müşteri eksenli değil de “vatandaş” olarak görmesi öncelikle Türkiye’nin konuyla ilgili bir bakış açısı probleminin olduğunu ortaya koymaktadır. Avrupa Birliği ile uyum sürecinde olan Türkiye’de şu günlerde halkın beklentileri doğrultusunda bir e-devlet oluşumu gerçekleştirilmelidir. Çünkü e-devlet oluşumu, devletten değil halktan gelen istekler doğrultusunda gerçekleşmektedir.

E-devlet oluşumları, bütünleşik bir sistem sayesinde gerçekleşmektedir. Bunun için Türkiye’deki kamu kurum ve kuruluşları öncelikle ellerindeki mevcut dokümanları elektronik ortama geçirmelidir. Daha sonra bunlar her kurumun kendine ait olan web sayfasına aktarılmalıdır. Web sayfaları da tasarlanırken, sadece kurumun amacı ve faaliyetlerini tanıtıcı ve vatandaşı bilgilendirici yönde değil; müşteri konumunda olan yurttaşın işlerini de yine elektronik ortamda gerçekleştirmesini sağlayacak interaktif bir şekilde organize edilmelidir. Halkın elektronik veritabanlarını ve elektronik sistemleri kullanabilecek düzeyde eğitilmesi ve kolay kullanım özelliği olacak şekilde tasarlanması gerekli bu web sitelerinin tek bir portal üzerinden sunulması gereği Türkiye’nin e-devleti gerçekleştirmesi hususunda gözden kaçırmaması gereken

önemli bir noktadır. Tabii ki bu işlemleri gerçekleştirecek yetişmiş insan gücünün de gerek maddi gerekse manevi açıdan tatmin edilmesi gerekmektedir.

Ülkede “bilgi toplumu” olma bilincini oluşturacak ve devletin her noktasındaki e-gelişmeleri başlatarak organize edecek bir bakanlığın (ister adı bilgi toplumu bakanlığı olsun isterse bilgi/enformasyon bakanlığı olsun) çok geçmeden kurulması gereği vardır.

Gelişmiş ülkelerin gerçekleştirdiği gibi, Türkiye de e-devlet oluşturma konusunda belirli plan ve program dahilinde hedeflediği yollara ulaşmasını gerçekleştireceği bir e-devlet oluşturma politikası gütmelidir.

Kaynakça

- 1) TÜSİAD, Avrupa Birliği Yolunda Bilgi Toplumu ve eTürkiye, İstanbul, 2001
- 2) İNCE N. Murat, Elektronik Devlet Kamu Hizmetlerinin Sunulmasında Yeni İmkanlar, DPT, Ankara, 2001
- 3) Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Bilişim Teknolojileri ve Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT, Ankara, 2001
- 4) Ulaştırma Bakanlığı TUENA, Elektronik Kamu Hizmeti Şebekeleri, Çalışma Belgesi, Ankara, 1998
- 5) Ulaştırma Bakanlığı TUENA, Bilgi Toplumu 2010, Çalışma Toplantısı, Antalya, 4-5 Temmuz 1998
- 6) Prof. Dr. Gürol Banger, T.C. Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı, “e-Türkiye”, Ankara, www.bybs.gov.tr

7) T.C. Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı, “Türkiye Ulusal Bilgi Sistemi”, www.bybs.gov.tr

8) ÜNEY Tuncer, “Kamu Bilişim Uygulamalarına Farklı Bir Bakış”, Türkiye Bilişim Vakfı (www.tbv.org.tr)

9) CALDOW Janet, “The Quest for electronic government: A defining vision”, Institute for electronic government, IBM Corporation, July 1999, www.ieg.ibm.com

10) SAĞSAN Mustafa, “@-devlet: Toplumların Yeni Umut Işığı mı?”, Stratejik Analiz, Kasım 2001, Ankara

11) Ulaştırma Bakanlığı, “Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı Ana Planı: Sonuç Raporu”, Ankara, TUENA, 1999

12) 2000 Yılı Yatırım Programı, DPT, Ankara, 2001

